

NOTITIA ALTERA.

(Oudin, Comment. de scriptoribus et scriptis ecclesiasticis, II, 1666.)

Gualterus Insulanus, de Castellione dictus, ab anno circiter 1160 usque ad an. 1200 etiam. Cujus meminit Joannes Sarisburiensis episcopus in epistola 131, ad Joannem Gaufridum de Sancto mundo, innuens a se rogatum Gualterum, ut regem Anglorum pro S. Thoma Cantuariensi archiepiscopo et martyre adiret: *Sollicitaveram antea super hoc virum optimum et suis meritis mihi reverendum M. Gualterum de Insula, et per ipsum alios patres, quorum fides mihi videbatur esse sincerior. Et in fine: Audio M. Gualterum juramento arctari, ut neque litteras neque munus recipiat exulatum.* Epistola 159: *Verum M. Gualterum de Insula misit in Angliam cum litteris a colloquio Chinionensi, et Insulanus super facta appellatione prænuniret, et pertransitus faceret diligentius observari, et clerum ab obediendo suspenderet, cum tamen facta sit appellatio, et archiepiscopus possit facile inveniri. Nec dubito quin prædicto Gualtero machinatio ista displiceat, cum omnibus quæ proferuntur adversus Ecclesiam Dei, quoniam Dominum linet. Ad eundem scribit epistola 189. Ex h's igitur patet Gualterum floruisse aliquanto post medium sæculi XII, ab anno circiter 1160 usque ad 1200: nec fuisse Magalonensem episcopum, ut aliqui scribunt, cum hisce temporibus Joannes de Montelauro Ecclesie Magaloniensis præesset. Hujus facit mentionem Henricus Gandavensis in libro *De scriptoribus ecclesiasticis*, cap. 20, pag. 165, Bibliothecæ ecclesiasticæ Alberti Miræi, his verbis: *Gualterus dictus de Castellione, Insulis oriundus, unde est ejus illud Mōstichon**

Insula nē genuit, rapuit Castellio nomen.

Scripsit *Gesta Alexandri Magni* eleganti metro, qui liber in scholis grammaticorum tantæ dignitatis est hodie, ut præ ipso veterum poetarum lectio negligatur. Exstant autem Libri decem *Alexandreidos* sive *De gestis Alexandri Magni* a Gualtero Castellionensi carmine heroico non infeliciter ad Guillelmum Romanensem archiepiscopum, anno circiter 1180, scripti, qui anno 1531 Argentorati, et Ingolstadt ac Lugduni anno 1558, typis editi sunt. Habentur mss. in regia Galliarum bibliotheca cod. 5614, 5615. Prologus incipit, *Moris est usitati*, etc. Liber primus:

Primus Aristotelis imbutum nectare sacro, etc.

Itemque in bibliotheca Sancti Germani Parisiensis, codd. optimæ notæ 536 et 537, sæpiusque in Colbertina et Victorina. Item inter mss. codd. univ. Cantabrigiensi, num. 344; in mss. codicibus collegii Sanctæ Trinitatis, in parte australi bibliothecæ, serie prima, codice 3. Inter mss. codices Botlejanæ bibliothecæ, num. 1269; in mss. codicibus Guillelmi Laudi littera H. codice 6. Et ibidem num. 1515, in mss. codicibus ejusdem littera K, codice 89. Denique inter mss. codices universitatis Cantabrigiensi, num. 1346, in mss. codicibus collegii S. Benedicti, codice 69, n. 6. Ejusdem creditur nom. 5: *Artificium bene loquendi versu*, cujus initium: *Ecce papæ leges, quod rectius ab aliis Galfrido de Viuo salvo tribuitur Anglo poetæ.* Hujus Gualteri poetæ meminit Guillelmus Brito, initio suæ *Philippidos* libris duodecim conscriptæ.

*Gesta ducis Macedum celebri describere versu,
Si licuit, Gualtere, tibi, quæ sola relatu*

Multivago docuit te vociferatio famæ.

Si sua gentili mendacia cuique poetæ

Grandisonante fuit licitum pompare boati:

Si tibi, Patre Riga, ritium non esse putasti

Ubere de legis occultis sugere sensus,

Quos facis ut levis verbis elegia cantet

Fortia facta virum numero brevior coarctant,

Quæ potius pede Mævio referenda fuerunt.

Cur ego quæ novi, proprio quæ lumine vidi,

Non ausim magni magnalia scribere regis?

Et in fine libri septimi indicat quantum se Gualtero in arte poetica inferiorem agnosceret.

Ut qui Gualtero te nosti voce minore,

Saltem librorum numerus te comparet illi.

Non defuerunt tamen a veteribus qui Gualterum sugillarent, ei forsitan invidentes gloriam, quam famæ tuba sparsam videbant. Nam Alanus de Insulis, popularis ejus et compatriots, eum vocat *Mævium*, id est malum poetam, instar illius *Mævi* Virgiliani.

Priami fortunas intonat illic

Mævius, in cælis audens os ponere mutum:

Gesta ducis Macedum tenebrosi carminis umbra

Fingere dum tentat, in primo limine fessus

Hæret, et ignavam queritur torpescere musam.

Ejusdem opuscula varia in Regia Galliarum Bibliotheca, col. 5338, pempe Gualteri de Insula opusculum rhythmicum, *De statibus mundi*: « *Missus sum in vineam,* » etc., fol. 56. Ejusdem similis opuscula super statibus ecclesiasticarum personarum: *Multiformis hominum fraus*, etc., fol. 56. Contra ecclesiasticos prælatos, *Fallax est*, etc. fol. 57. Contra ecclesiasticos juxta visionem Apocalypsis: *A Tauro torrida*, etc., fol. 57. *Quod papa sit summus, et imperator sub ipso*: « *Totus hujus temporis ordo,* » etc., fol. 40. *Contra statum ecclesie depravatum*: « *Heliconis rivus,* » etc., fol. 41. *De adventu Antichristi*: « *Dum contempseris,* » etc., fol. 41. *Domino papæ*: « *Tanto viro locuturi,* » etc., fol. 42. *Scholaribus bonis in reditu suo a curia Romana*: « *Membra cohæreant,* » fol. 43. *Rhythmicæ paraphrasis in Psalmum, Miserere mei, Deus, etc. Dum Gualterus ægrotaret*, etc. fol. 44. Horum tamen opusculorum (modica enim sunt) magnam partem attribuit Gualtero Mapo, Anglo, Henrici II regis sacellano, tandemque archidiacono Oxoniensi, Guillelmus Cava, ipse Anglus, in *Historia litteraria scriptorum ecclesiasticorum*, ad annum 1210, pag. 706: qua de re videant qui mss. codicesolvere possunt, ac disquirere ad quem istorum spectant amborum Gualterorum, qui eadem ætate florabant, hic in Belgica Flandria, ille in Anglia. Scripsit etiam *Libellos tres contra Judæos*, quos vidi mss. in bibliotheca Branensi, ordinis Præmonstratensis, in episcopatu Suessionensi, cum aliis tractatibus contra Judæos in unum volumen compactis. Sunt autem per formam dialogi inter Gualterum, qui se Castellionensem appellat, et Balduinum Valentinensem, hujus abbatiæ Branensis canonicum, Gualtero ob eandem patriam charissimum. Illud opusculum præcipue me, editum in 8°, anno 1692, Lugduni in typographia Petri Martini, in aliis sæculi XII opusculis, apud Petrus de ...

Valerius ... Bibliotheca ms. Belgica duos Gualteros ... cognominatos confudit,

quos male inquit claruisse circa annos 1255. Alter enim amborum anno 1108, factus Magalonensis episcopus, anno 1128, mortuus est in peregrinatione suscepta ad Terram Sanctam, ut recte tradunt fratres Sammarthani tomo III *Galliae Christianae*, fol. 567, in episcopis Magalonensibus; alter autem floruit ab anno 1160 ad 1200, ut supra diximus. Agunt de hoc Gualtero Insulano Joannes Trithemius in libro *De scriptoribus ecclesiasticis*; Antonius Possevinus tomo I *Apparatus sacri*, pag. mihi 692; Gerardus Joannes Vossius lib. III *De historicis Latinis*, part. II, *De historicis incertae aetatis*, littere

A P. quem *Philippum Gualtherum Castellionem* vocat, recteque circa annum 1200 floruisse statuit; saeculum IV. *Historiae universitatis Parisiensis*, pag. 740, in Catalogo illustrium hujus saeculi Academicorum, unde multa habuimus. Aubertus Miræus in scholiis suis ad libellum Henrici Gandavensis *De scriptoribus ecclesiasticis*, ubi de duobus Gualteris Insulensibus loquitur; Valerius Andreas in *Bibliotheca Belgica*, p. 773, ubi eum *Philippum Gualtherum de Castellione* vocat, editionis 1643, ultimæ, in 4°, Lovanii.

TRACTATUS SIVE DIALOGUS

MAGISTRI

GUALTERI TORNACENSIS

ET

BALDUINI VALENTIANENSIS

CONTRA JUDÆOS

(GALLAND., *Veterum Patrum Bibliotheca*, XIV, 505. — Gualteri opusculum jam emiserat Oudinus in collectione cui titulus: *Veterum aliquot Galliae et Belgii scriptorum opuscula sacra nunquam edita*, Lugduni Batav., 1692, in-8)

PROLOGUS.

Cum triplicem primæ perditionis causam fuisse B constiterit, avaritiam scilicet, *αυδοξία* [vanam gloriam] et gulam, ab his tribus tota posterorum series, utpote corrupto semine, peccandi sumpsit exordium. Ita ut ab eis, tanquam efficientibus causis, totius humanæ fragilitatis occasio, velut originaliter propaganda prodierit; ac more lymphæ semper ad declivia tendentis, permissio ei libere arbitrii freno, ad hæc nostræ captivitatis calamitas devenit, ut homo ad cujus imaginem factus sit non recordans, idolorum culturæ se subderet, et quod factum fuerat, et non cum qui fecerat adoraret. Quocirca Divum arbiter proborum merita ponderans, atque reproborum culpas examinans, inundante aquarum diluvio, quod perdendum erat, perdidit; servatoque boni chirurgi tenore, mortuam carnem, ne pars sincera traheretur, recidit, et quod vivam erat reservavit. Labente autem multo temporum curriculo, quam plurimi pristinae iniquitatis adipem sapientes, inveterata jam malitia, apostasie periculum incurrerunt; pauci vero in cultu unius Dei permanserunt. Ex quibus patriarcharum illi, radix sancta, *αβραάμ* prodierunt, quibus data est lex *το νόμος* quæ hinc veniret

Sanctus sanctorum, qui utraque unum faciens, et protoplasmatis delictum absolveret, et regni cœlestis introitum creditibus aperiret. Cujus misericordiae particeps Ecclesia, sponsum ad generales nuptias venturum exspectat; Synagoga vero adhuc velamen ante oculos habens, ut Britones Arcturum, primum ipsius præstolatur adventum. Unde procacem Judæorum duritiam et pervicacem eorum obstinationem vehementer admiror, qui nescio quo Dei occulto judicio, in veteri sua perfidia adeo pertinaces sunt, ut si quis infidelitatem ab eis quadam quasi furca repelleret, iram tamen usque incurreret; ac si eorum inseparabile accidens infidelitas alibi sedem non inveniret. O igitur mira dispensatio Conditoris! O districta ultio judicis, qui sic tabernaculum repulit, sic Israel primogenitum suum exclusit; qui sic quos edificaverat destruxit, sic quos plantaverat evellit! Qui nimirum novæ gratiæ veritati non solum non acquiescunt, verum etiam, quasi planetæ retrogradi, firmamento fidei nostræ obviare conantur, et Christicolis objecta ex Pentateucho auctoritate controversantur.

Super quo eorum imperitiæ consulentes, ego Gualterus Tornacensis dioceseos oppido quod Insula